

Solcellspark vid Näsbyholm

Eldsund 7:1, Härads socken, Strängnäs kommun,
Södermanlands län. Arkeologisk utredning.

Ingeborg Svensson

Solcellspark vid Näsbyholm

**Eldsund 7:1, Härads socken, Strängnäs kommun,
Södermanlands län. Arkeologisk utredning.**

Ingeborg Svensson

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB har under april månad år 2020 genomfört en arkeologisk utredning inom en del av fastigheten Eldsund 7:1 inom Strängnäs kommun i Södermanlands län. Utredningen genomfördes med anledning av att Strängnäs kommun genom arrende avser att upplåta mark till en solcellspark. Anläggningen kommer att uppföras av Energi Engagemang Sverige AB.

Inom utredningsområdet påträffades en fornlämning (L2020:3093) i form av ett boplatsoområde, bestående av härdar på rad, spridd skärvig och skörbränd sten och en del av ett hängbryne i Eidsborgsskiffer. Raden av härdar sträcker sig i nordväst - sydöstlig riktning och den sammanlagda sträckan uppgår till cirka 60 m.

Ingen av härdanläggningarna undersöktes och har därför inte daterats. Utifrån strandnivåkartor över området kan härdraden generellt dateras till yngre järnålder, vilket här betyder att hädarna kan ha anlagts från och med 450 e. Kr, det vill säga från folkvandringstid och framåt. Det påträffade brynet bedömdes utifrån typologi och råmaterial till yngre järnålder/tidigmedeltid.

Rapporten kan laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställas från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliussgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg
Omslagsfoto: Runstenen U692 på Oknö i Mälaren.

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2020

Innehåll

Sammanfattning 2

Utgångspunkt 5

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Resultat 5

Resultattabell

Boplotsområdet

Topografi & kulturmiljö 10

Referenser 10

Arkiv

Administrativa uppgifter 11

Bilagor 12

Bilaga 1. Objektsbeskrivningar

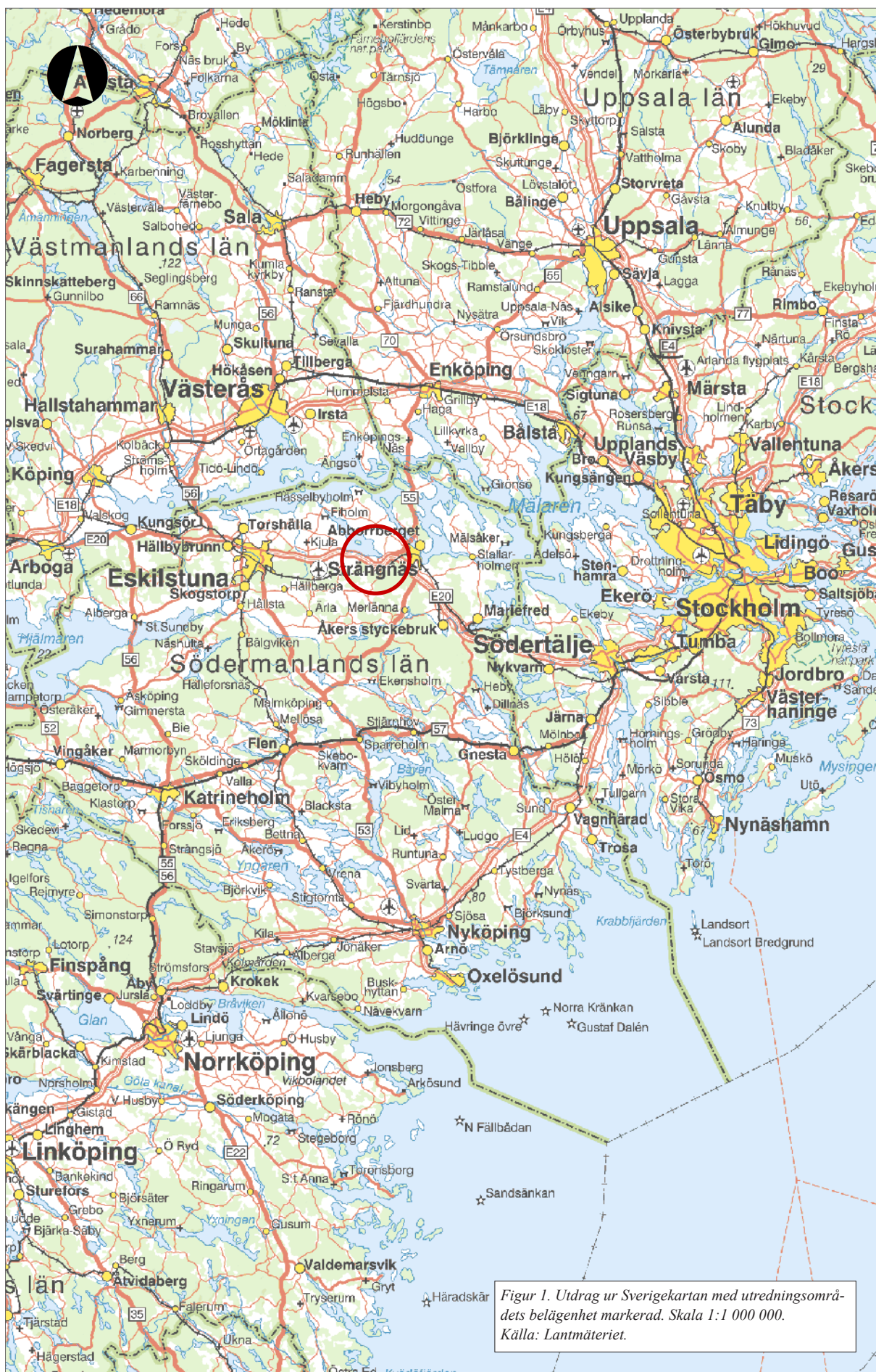
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar & plandokumentation

Bilaga 3. Schaktplaner

Bilaga 4. Schaktbeskrivningar

Bilaga 5. Strandnivåkartor

Bilaga 6. Fotodokumentation

Figur 1. Utdrag ur Sverigekartan med utredningsområdets belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000. Källa: Lantmäteriet.

Utgångspunkt

Sörmlands Arkeologi AB har under perioden 20 till 24 april år 2020 genomfört en arkeologisk utredning inom en del av fastigheten Eldsund 7:1, Härads socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län (figur 1, 3 & 4).

Utredningen genomfördes med anledning av att Strängnäs kommun genom arrende avser att upplåta mark till en solcellspark, vilken kommer att uppföras av Energi Engagemang Sverige AB och drivs av annan part. Solcellsparken är uppdelad på flera ytor som ligger i anslutning till varandra. Fornlämningsbilden i omgivningarna talade för att det kunde finnas ytterligare fornlämningar, ej synliga ovan mark, inom de ytor som skulle tas i anspråk. Utredningsområdet utgjordes av tre ytor som tillsammans omfattade lite drygt 200 000 m² och var belägna i åkermark.

Beslut i ärendet fattades av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 11 § Kulturmiljölagen (1988:950). (1st dnr 431-2601-2020). Ansvarig för kostnaden var Strängnäs kommun.

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Ingeborg Svensson. I fältarbetet deltog även Patrik Gustafsson Gillbrand. Båda är verksamma som arkeologer vid Sörmlands Arkeologi AB.

Syfte & metod

Syfte

Utredningens syfte var att fastställa fornlämningsbilden inom utpekade ytor av de områden som solcellsparken kommer att ta i anspråk.

Resultatet av utredningen ska utgöra underlag för länsstyrelsens vidare hantering av ärendet samt bilda ett underlag för Energi Engagemang Sverige AB och Strängnäs kommun i det fortsatta arbetet.

Metod

Inledningsvis utfördes en mindre kart- och arkivstudie, vilken bland annat har omfattat historiska kartor tillgängliga genom Lantmäteriets digitala kartarkiv. Utgångspunkten har varit den äldre ekonomiska kartan från mitten av 1950-talet samt den häradseconomiska kartan från sekelskiftet 1900. Ytterligare kartmaterial har utgjorts av översiktskartor, geometriska avfattningar och avmätningar från 1700-1900-talet (www.etjanster.lantmateriet/historiskakartor).

Därutöver har jordarts- och strandförskjutningskartor bearbetats och sammanställts i syfte att skapa en fördjupad bild av terrängen och potentiella lämningar inför fältarbetet. Litteratur samt äldre bilder och handlingar

har eftersökts i Sörmlands museums digitala samlingar (www.sormlandsmuseum.se), Riksarkivet (www.riksarkivet.se) och Historiska museets digitala samlingar (www.historiska.se). Därefter inleddes fältarbetet med att utredningsområdet inventerades. Inventeringen utfördes för att notera lämpliga lägen inför den efterföljande sökschaktningen.

Sammanlagt grävdes 43 sökschakt med hjälp av grävmaskin inom utredningsområdet. Syftet med sökschakten var att spåra ovan mark ej synliga fornlämningar och att preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet. Där det framkom arkeologiska anläggningar förtätades sökschakten och en större sammanhängande yta banades av med hjälp av grävmaskin.

Schakten var mellan 5 och 38 meter långa och 1,55 - 3,5 meter breda. Djupet varierade mellan 0,20 och 0,45 meter. Den avbanade ytan uppgick till 79 x 3-10 meter. Sökschakt och ytor rensades för hand och beskrevs i text. För detaljerad information angående sökschakt hänvisas till bilaga 3 & 4.

Påträffade anläggningar rensades fram och dokumenterades i plan genom inmätning och beskrivning i text. Ingen av anläggningarna undersöktes arkeologiskt genom grävning. Efter samråd med länsstyrelsen (200425) samlades ett fynd i form av en del av ett hängbryne i skiffer in.

Samtliga sökschakt och objekt mättes in med RTK-GPS. Fotodokumentation utfördes genomgående under fältarbetets gång. Samtliga sökschakt utom tre (objekt 5) lades igen i samband med fältarbetet. Påträffade anläggningar täcktes med geotextil före igenläggning.

Resultat

Inom utredningsområdet påträffades *en fornlämning* i form av *ett boplatsoområde* (L2020:3093). Lämningen har registrerats i kulturmiljöregistret (KMR) genom Fornreg och godkänts samt publicerats av länsstyrelsen.

Inom övriga boplatslägen påträffades inget av arkeologiskt intresse varför de fick utgå (objekt 1, 3-5). Inom objekt 4 grävdes inga sökschakt då ytan bedömdes som utfylld och uppbyggd med påförda massor i samband med byggnationen av E20 i början av 2000-talet. Utfyllnadsmassorna var synliga genom grästorven i kanterna mot de diken som omgav området.

I följande Resultattabell har *Lista med lämningstyper och rekommenderad antikvarisk bedömning. Version 4.7, 2018-03-23. Uppdaterad 2018-11-30 (RAÄ)* utgjort utgångspunkt vid indelningen av lämningstyp och antikvarisk bedömning.

Resultattabell

Objnr	Lämningsnr	Lämningsstyp	Källa	Antikvarisk bedömning
1	-	Boplatsläge	Sökschakt	Utgår
2	L2020:3093	Boplatsområde	Sökschakt	Fornlämning
3	-	Boplatsläge	Sökschakt	Utgår
4	-	Boplatsläge	Inventering	Utgår
5	-	Boplatsläge	Sökschakt	Utgår

Boplatsområdet

Lämningen utgörs av ett cirka 116 x 55 meter stort område (NV-SÖ). Inom området påträffades sammanlagt 17 stycken hårdar på rad, spridd skärvig och skörbränd sten samt en del av ett hängbryne i skiffer.

Hårdarna är rundade och ovala till formen och har skörbränd och skärvig sten i ytan samt inslag av kol och sot. Storleken på anläggningarna varierar, där den minsta är 0,71 x 0,85 meter och den största är 1,78 x 0,98 meter stor i plan. Stenmaterialets storlek i anläggningarna varierar mellan 0,10 och 0,40 meter. Raden av hårdar är cirka 60 meter lång och sträcker sig i nordväst-sydöstlig riktning. Avståndet mellan respektive anläggning är ungefär tre meter, förutom på ett ställe i raden där det finns en lucka på cirka sex meter. Samtliga hårdar är kraftigt påverkade av plöjning och åkerbruk. Troligen

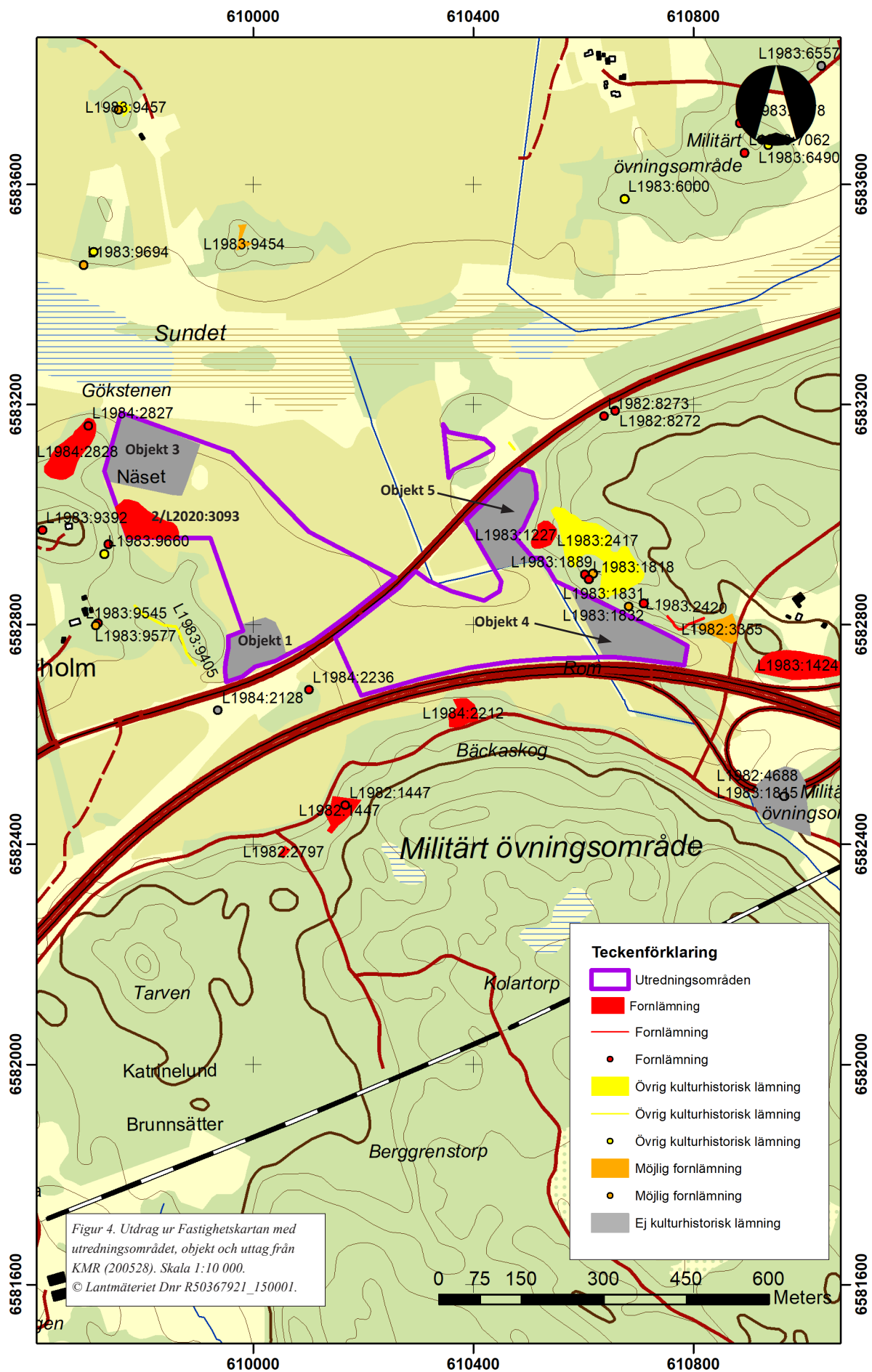
är det endast själva bottnarna av anläggningarna som återstår. Inom området framkom även spridda förekomster av skärvig och skörbränd sten. Vid rensning av härdraden framkom också en del av ett hängbryne i så kallad Eidsborgsskiffer. Materialet kommer från ett område vid Eidsborg i sydvästra Norge och var mycket eftertraktat för tillverkning av brynen under yngre järnålder och medeltid. Råmaterial och brynen av skiffersorten har påträffats i arkeologiska kontexter runt Nordsjön och Östersjön. I Sigtuna är detta det vanligaste stenmaterialet (Kresten 1994, Nymoén 2007-2009, se Gustafsson 2016, s. 150). I Södermanlands län har råmaterial och brynen av Eidsborgsskiffer till exempel påträffats vid arkeologiska undersökningar i kvarteret Bodarne i Strängnäs och kvarteret Åkroken i Nyköping (Berg & Norberg 2013, s. 42, Gustafsson, 2016, s. 150f).

Figur 2. Vy över åkermarken och objekt 2/L2020:3093. Bilden är tagen från norr. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand, Sörmlands Arkeologi AB 2020.

Figur 3. Utdrag ur Terrängkartan med utredningsområdet markerat. Skala 1:50 000.
Källa: Lantmäteriet

Brynet är 6x1x1,5 centimeter stort och spjälkat på längden. Spår efter det borrarade hålet kan med lite god vilja urskiljas i ena änden av brynet.

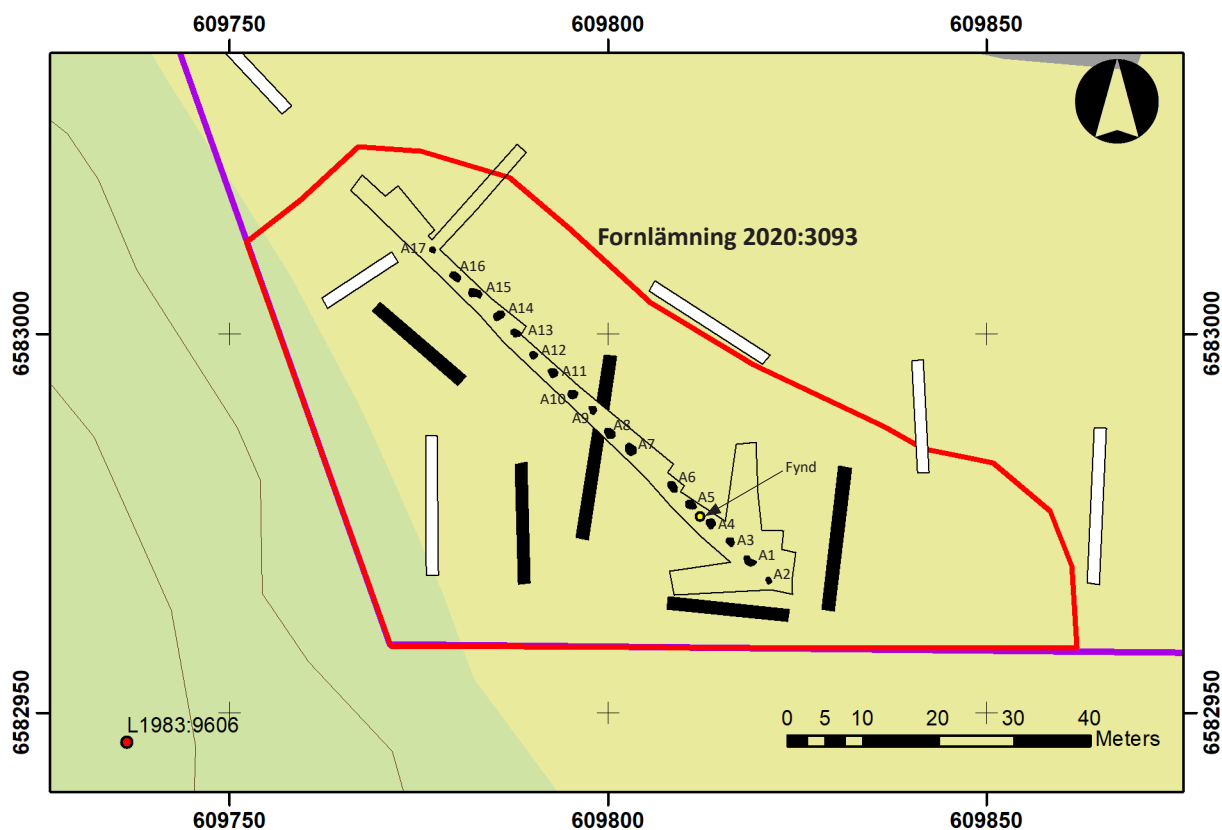
Fornlämningen avgränsades preliminärt inom utredningsområdet i samband med den arkeologiska utredningen. Lämningens utbredning utanför det område som tas i anspråk för solcellsparken är i dagsläget helt okänd.

Att hårdar eller hårdgropar förekommer på rad och bildar linjer förekommer på ett antal platser, ibland tillsammans med parallella rader av stolphål eller nedgrävningar för stående stenar. Exempel finns från Gamla Uppsala, Anundshög i Västmanland och från några platser i Skåne, där Degeberga särskilt kan omnämnas. Dateringarna av härdraderna varierar något och de kan knytas till såväl romersk järnålder, som folkvandringstid och vendeltid (Björk & Wickberg 2013, Wikborg & Göthberg 2017). De förslag på tolkningar som har redovisats handlar om att de snörräta linjerna av anläggningar kan ses som avgränsningar av särskilda områden (tex. tingsplatser) eller att de markerar vägsträckningar/kommunikationsleder av betydelse i landskapet. De har också tolkats som väderstrecksanvisningar kopplad till årstider och kalendrar samt i rituella termer (Björk & Wickberg 2013 & 2015, Sann-

mark & Semple 2011, Beronius-Jörpeland m. fl 2013 se Wikborg & Göthberg 2017, s. 314 & 335, Thörn 1996, s. 140).

Då ingen av de härdanläggningar som påträffades inom utredningsområdet för solcellsparken undersöktes, har ingen av hårdarna daterats. Utifrån strandlinjekartor över området kan härdraden generellt dateras till yngre järnålder, vilket här betyder att hårdarna kan ha anlagts åtminstone från och med 450 e. Kr, det vill säga från folkvandringstid och framåt (Strandnivåkartor, SGU). Att det påträffade brynet typologiskt kan bestämmas till yngre järnålder/tidigmedeltid pekar möjligen mot den senare delen av yngre järnålder, dvs. vikingatid. Fyndet behöver dock inte vara samtida med härdraden och utifrån den ytterst begränsade arkeologiska insatsen som gjordes, är det svårt att säga något mer i detalj om sambandet mellan föremålet samt anläggnings- och brukningstiden för härdraden.

Linjen av hårdar har en nordväst-sydöstlig riktning. Närmast i nordväst ligger runstenen Göksten med omgivande gravfält och i sydöst, där E20 nu sträcker sig, låg tidigare Lunda, en järnåldersmiljö som bland annat innehöll en gravlund, en hallbyggnad och fynd av guldfigurer. Lämningarna undersöktes i inledningen av 2000-talet (Andersson & Skyllberg 2008).

Figur 5. Plan över schaktet med härdraden och fyndet av ett bryne inom 2/L2020:3093. Omgivande svarta schakt innehöll spridda förekomster av skörbränd och skärvig sten. De vita schakten innehöll inte något av arkeologiskt intresse. Skala 1:1000. © Lantmäteriet Dnr R50367921_150001.

Topografi & kulturmiljö

Området för solcellsparken ligger strax öster om Näsbyholm mellan Härad och Strängnäs, och omfattar ytor på omse sidor om väg 900 (gamla E20). Terrängen utgörs av åkermark och de ytor som ingick i utredningsområdet var belägna mellan cirka 5 och 9 meter över dagens havsnivå. Jordarten inom utredningsområdet utgörs av postglacial lera (Jordartsskartan. Ser Ae. 10 H Strängnäs NV).

Utredningsområdet omges av kulturlämningar i form av ensamliggande gravar, gravfält, husgrunder, en runristning och ett par förhistoriska boplatser. De mest framträdande kulturhistoriskt intressanta miljöerna kan generellt knytas till de yngre delarna av järnåldern, delvis med en viss kontinuitet bakåt i tid. En välkänd fornlämningsmiljö i närområdet utgör till exempel det tidigare delundersökta grav- och boplatsoområdet vid Lunda (L1983:1424), med bland annat en hallbyggnad och fynd av guldfigurer (Andersson & Skyllberg 2008). Ett fynd av en vikingatida armring av guld vid Eldsundet kan också omnämnas (Historiska museet invnr. 24417 & L1982:1250 i KMR). Enligt uppgift ska föremålet ha påträffats i samband med att strandnära betesmarker togs upp för odling (Stenberger 1951).

Väster om utredningsområdet ligger säteriet Näsbyholm, vilket bildades i mitten av 1600-talet, då Näsby lades samman med Holm. Under 1700-talets första hälft inkorporerades även Göksten i säteribildningen och från år 1758 gjordes säteriet till fideikommiss (Almquist 1935, s. 495f & 599f). Samtliga gårdsnamn har medeltida belägg från 1400-talet, Gökstenen år 1471, Holm vid Naesby år 1441 och Naesby år 1405 (Lovén, C. 2020, s. 86 & 89). Göksten är också namnet på en runsten (L1984:2827/Sö 327), vilken anspelar på samma motivvärld som den så kallade Sigurdsristningen, belägen invid Stora Sundby norr om Eskilstuna (Källström 2009, s. 53ff). I anslutning till Gökstenen finns också ett gravfält med runda stensättningar och ett par resta stenar (L1984:2828).

Under yngre järnålder och tidig medeltid låg området strategiskt beläget på södra sidan av det sund som då skiljde Vansö/Fogdö från fastlandet. En omständighet som gjort området attraktivt och betydelsefullt under tidsperioden i fråga, något som också den idag kända fornlämningsbilden visar.

Vad gäller markanvändning har de ytor som ingick i utredningsområdet utgjorts av åker- och ängsmark sedan åtminstone mitten av 1700-talet (LMS C33-41:2 år 1748 & C33-41:3 år 1750). De mindre åkertegarna och ängsmarken har vid slutet av 1800-talet slagits samman till sammanhängande större åkerskiftet (RAK id J112-74-19 & J112-74-14 år 1897/1901), vilket de sedan fortsätter att vara under 1900-talet och fram

till idag (RAK id J133-10h6c59 år 1957/59 & J133-10h6c59 år 1957/59).

Referenser

Almquist, Johan. Axel. 1935. *Frälsegodsens i Sverige under storhetstiden. Med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. Nyköpings län och livgedingets Södermanlandsdel. Del 2. Band 2. Säterier.* Stockholm.

Andersson, Gunnar & Eva Skyllberg. 2008. *Gestalter och gestaltningar. Om tid, rum och händelser på Lunda.* Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologisk undersökningar.

Björk, Tony Björk & Wickberg, Ylva. 2013. Linear Iron Age monuments at Degeberga in Scania and elsewhere in Sweden Evidence for a radical transformation of the ritual landscape *I: Fornvännen 2013:2.* Stockholm.

Björk, Tony Björk & Wickberg, Ylva. 2015. Rows of wooden pillars. Continued fieldwork at the Degeberga linear monument, with further parallels and societal implications *I: Fornvännen 2015:4.* Stockholm.

Wikborg, Jonas & Göthberg, Hans. 2017. Stolpraderna i landskapet – det vendeltida stolpmonumentet och dess paralleller. *I: at Upsalum – människor och landskapande.* Utbyggnad av Ostkustbanan genom Gamla Uppsala. *Statens Historiska Museum Rapport 2017:01. Arkeologerna.*

Berg, Peter & Norberg, Lars. 2013. *Kvarteret Bodarne.* Medeltid. Fornlämning Strängnäs 314:1, Bodarne 3, Strängnäs socken & kommun, Södermanlands län. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2013:10.* Nyköping.

Beronius Jörpeland, Lena., Göthberg, Hans., Seiler, Anton. & Wikborg, Jonas. 2013. Monumentala stolprader i Gamla Uppsala. *I: Fornvännen 2013:4.*

Gustafsson, Patrik. 2016. Stenföremål. *I: Båthus, stadsgårdar och stadsliv i Nyköping 650–1700. Arkeologisk undersökning Södermanland, Nyköpings stad och kommun, kvarteret Åkroken 3 och 4, Nyköping 231:1. Statens historiska museer, Rapport 2016:77.* Stockholm.

Historiska museets digitala samlingar - www.historiska.se/data/?invnr=24417

Jordartsskartan. Ser Ae. nr 60. Geologiska kartbladet 10 H Strängnäs NV. Sveriges Geologiska Undersökningar, SGU. Stockholm 1984. (www.sgu.se/geolagret/se/GeoLagret/)

KMR - Kulturmiljöregistret. Datauttag 2020528, Strängnäs kommun (<https://www.raa.se/hitta-information/fornreg/for-yrkesanvandare-i-fornreg/geodata-datauttag-yrkesanvandare/>)

Kresten, Peter. 1994. *Stenmaterial från Sigtuna – en preliminär genomgång. Uppland, Sigtuna stad, kvarteret Trädgårdsmästaren 9 & 10*. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. UV Uppsala. Geoarkeologiskt laboratorium. *Analysrapport 1994:7*.

Källström, Magnus. 2009. *Från Berga till Göksten. I: Hugget i sten - för evigheten*. Red. Kerstin Cassel. Sörmlands museums förlag. Nyköping.

Lista med lämningstyper och rekommenderad antikvarisk bedömning. Version 4.7 (2018-03-23). Uppdaterad 2018-11-30. Riksantikvarieämbetet. (www.raa.se/fornreg/)

LMS. *Lantmäteristyrelsens arkiv* (www.lantmateriet.se/)

Lovén, Christian. 2020. *Det medeltida Sverige. Band 2 Södermanland. 7. Åkers härad, Strängnäs stad*. Riksarkivet, Stockholm.

Nymoén, Pål 2007-2009. *Miljöövervakning, kulturminner i Telemarkvassdraget. Norsk Sjøfartsmuseum Rapport 2007, 2008 och 2009*.

RAK. *Rikets allmänna kartverks kartarkiv* (www.lantmateriet.se/)

Sanmark, Alexandra. & Semple, Sarah. 2011. *Tingsplatsen som arkeologiskt problem. Etapp 3: Anundshög. Arkeologisk provundersökning – forskning. TAP Field Report No 3*. Orkney.

Stenberger, Mårten. 1951. *Guldarmringen från Vansö. I: Fornvännen 1951*. Stockholm.

Strandnivåkarta för 1000 år sedan (950 CalAD). Sveriges geologiska undersökning (SGU). (http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sv.html)

Strandnivåkarta för 1500 år sedan (450 CalAD). Sveriges geologiska undersökning (SGU). (http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sv.html)

Strandnivåkarta för 2000 år sedan (50 CalBC). Sveriges geologiska undersökning (SGU). (http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sv.html)

Thörn, Raimond. 1996. *Rituelleldar. Linjära, konkava och konvexa spår efter ritualer inom nord- och centraleuropeiska brons- och järnålderskulturer. I: Religion från stenålder till medeltid. Artiklar baserade på*

Religionsarkeologiska nätverksgruppens konferens på Lövsstadbruk den 1-3 december 1995. Red. K. Endahl & A. Kaliff. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar Skrifter nr 19.

Arkiv

Lantmäteriet, Historiska kartor, Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS) (www.lantmateriet.se)

Akt nr C33-41:2. Geometrisk avmätning av Näsby och Gökstens säteris åker och äng, Härads socken, Södermanlands län. Upprättad av Anders ii Mörn år 1748.

Akt nr C33-41:3. Mätning Näsbyholm 1, Härads socken, Södermanlands län. Upprättad av Adam Vadman år 1750.

Lantmäteriet, Historiska kartor, Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK) (www.lantmateriet.se)

Häradsekonomiska kartan, Härad, år 1897-1901, Södermanlands län. RAK id: J112-74-19

Häradsekonomiska kartan, Vansö, år 1897-1901, Södermanlands län. RAK id: J112-74-14

Ekonomiska kartan Härad, Södermanlands län, 1957/59. RAK id: J133-10g6c59.

Ekonomiska kartan Strängnäs, Södermanlands län, 1957/59. RAK id: J133-10g6d59.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2015
Länsstyrelsens dnr: 431-2601-2020

Tid för utredningen: 2020-04-20 - 2020-04-24

Personal: Patrik Gustafsson Gillbrand & Ingeborg Svensson

Belägenhet: N (x) 6582880 E (y) 610254

Koordinatsystem: SWEREF99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Utredningsområde: ca 200 000 m²

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger.

Ett fynd i form av en del av ett hängbryne (F1) förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i avvaktan på fyndfördelning.

Bilagor

Bilaga 1 Objektsbeskrivningar

1, Boplatsläge, ca 100 x 80 m (ÖNÖ-VSV), 7-9 möh. Beläget på en flack yta med svag sluttning mot Ö i åkermark. **Utgår.**

2/L2020:3093, Boplatsområde, ca 116 x 55 m (NV-SÖ), 6-8 möh. Inom boplatsområdet påträffades 17 härdar på rad, spridd skärvig och skörbränd sten och 1 del av ett hängbryne i skiffer. Härdarna är runda/ovala till formen och har skörbränd och skärvig sten i ytan, samt inslag av kol och sot. Storleken på stenmaterialet varierar mellan 0,10 och 0,40 meter. Härdarnas storlek varierar mellan ca 0,90 m och 1,70 m i diam och avståndet mellan varje härd uppgår till ca 3 m, förutom på ett ställe i raden där det finns en lucka på ca 6 m. Raden av härdar sträcker sig i nordvästsydostlig riktning och den sammanlagda sträckan uppgår till ca 60 m. Inom området framkom även spridda förekomster av skärvig och skörbränd sten. Samtliga härdar är kraftigt påverkade av plöjning/åkerbruk. Boplatsområdet ligger på en naturligt plan yta med sluttning mot NÖ i åkermark. Brynet (F1) påträffades vid rensning (N6582975,87556, E609812,200092 Z6,93), är 6 x 1 x 1,5 cm stort och spjälkat på längden. Materialet utgörs av Eidsborgsskiffer. **Fornlämning.**

*Hängbrynet som påträffades inom objekt 2/
L2020:3093. Foto: Ingeborg Svensson 2020,
Sörmlands Arkeologi AB.*

3, Boplatsläge, ca 150 x 110 m (ÖSÖ-VNV), 3-7 möh. Beläget på två naturliga terrasserings vända mot NNÖ i åkermark. **Utgår.**

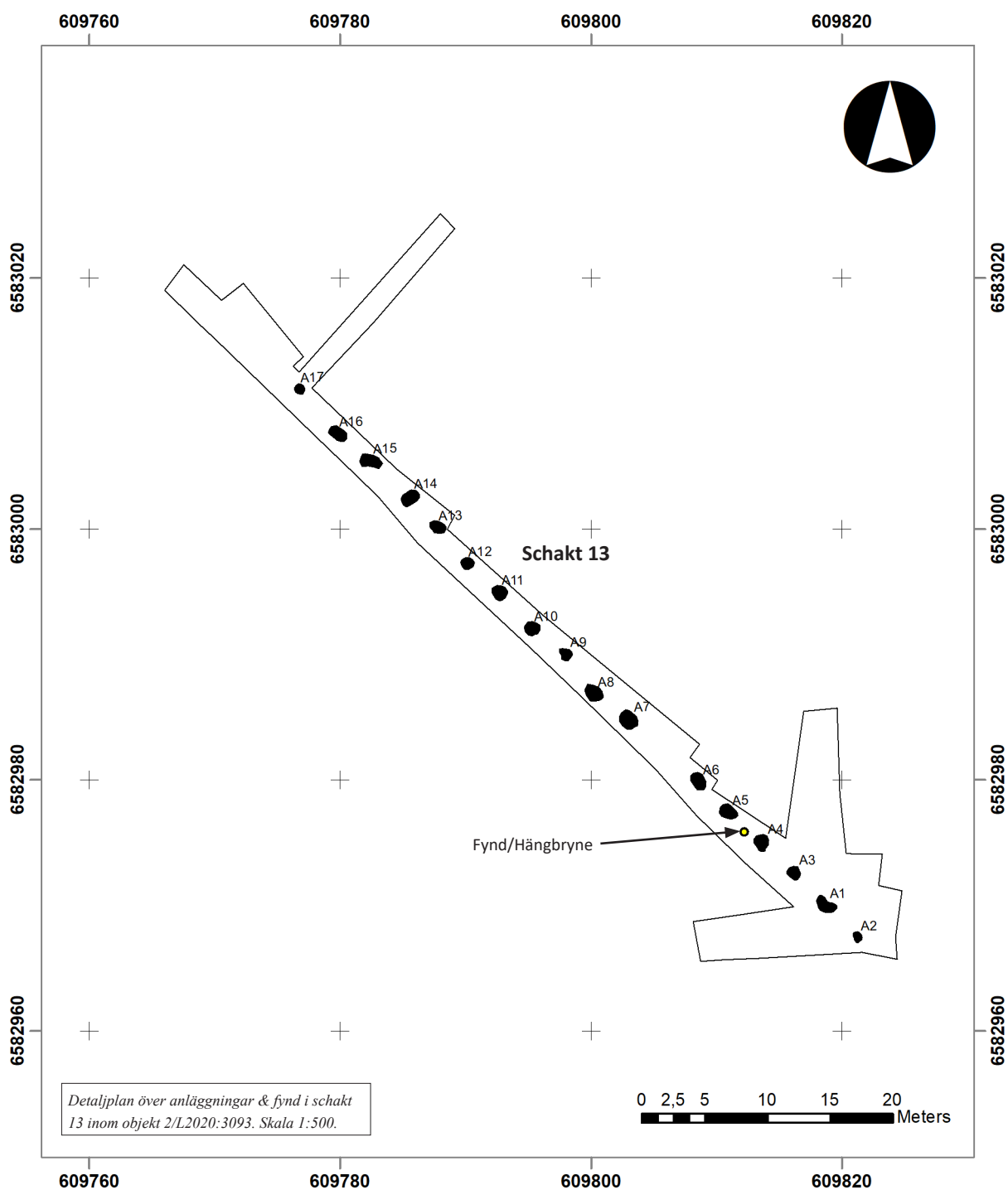
4, Boplatsläge, ca 190 x 70 m (ÖSÖ-VNV), ca 5-9 möh. Området bedömdes som utfylld och uppbyggd med påförda massor i samband med byggnationen av E20. Utfyllnadsmassorna (stenkross & sprängsten) var synliga genom grästorven i kanterna mot de diken som omgav området. **Utgår.**

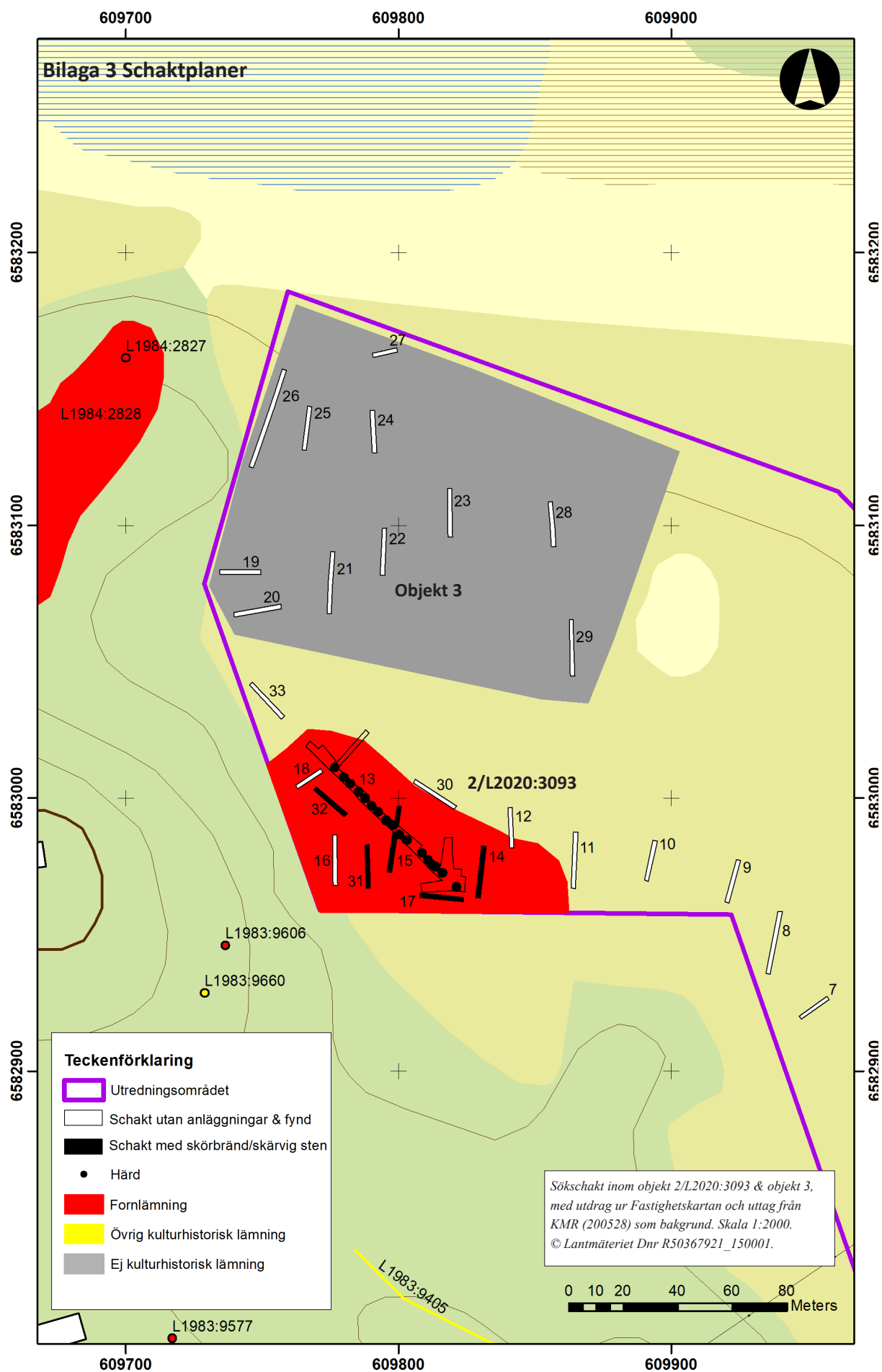
5, Boplatsläge, ca 145 x 60-125 m (SV-NÖ), ca 5-5,5 möh. Beläget på plan yta med flack sluttning mot SV i åkermark. Delar av området utgjordes avverkad skogsmark med röjningssten och stenblock. **Utgår.**

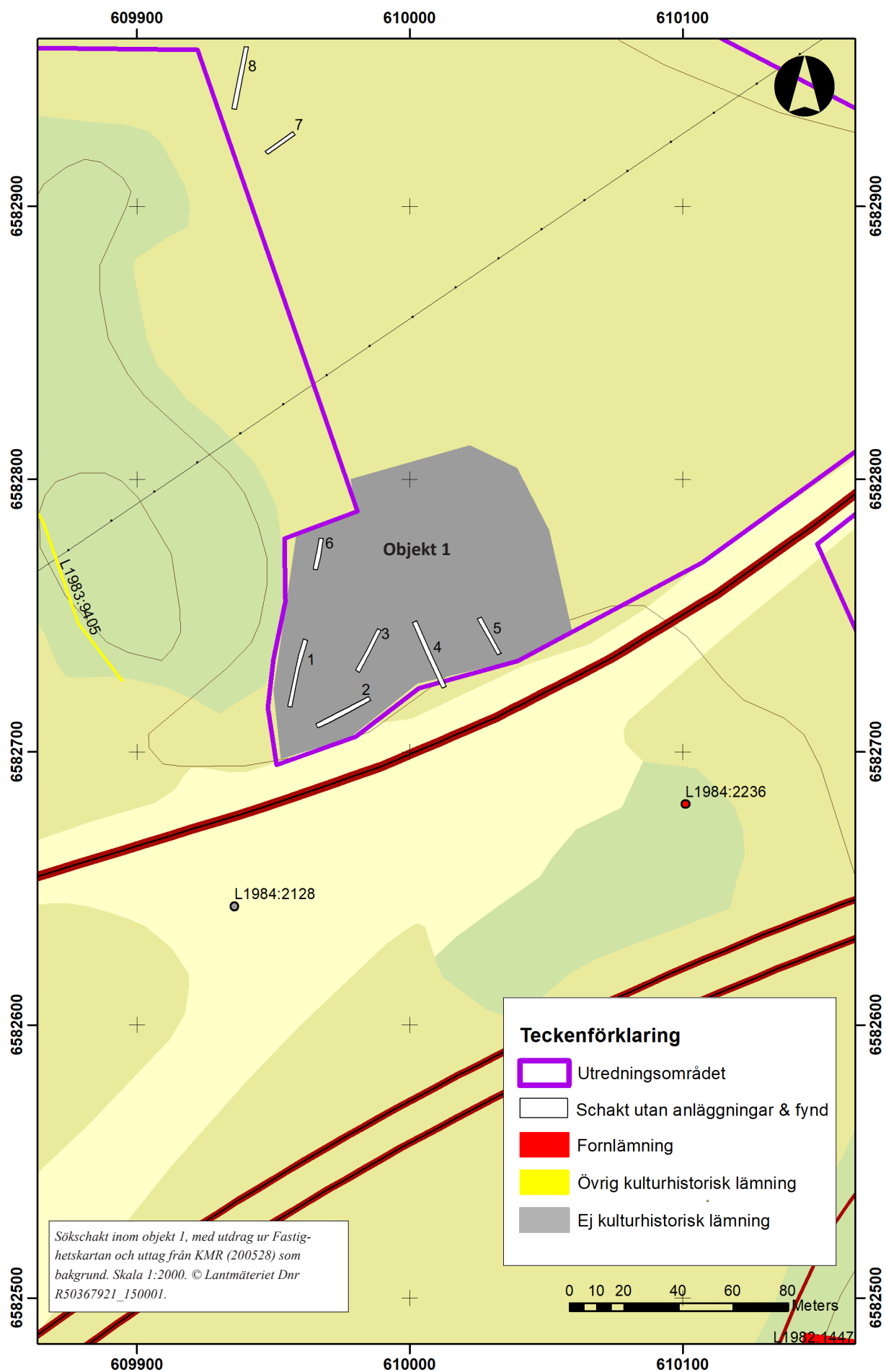
Bilaga 2 Anläggningsbeskrivningar & plandokumentation

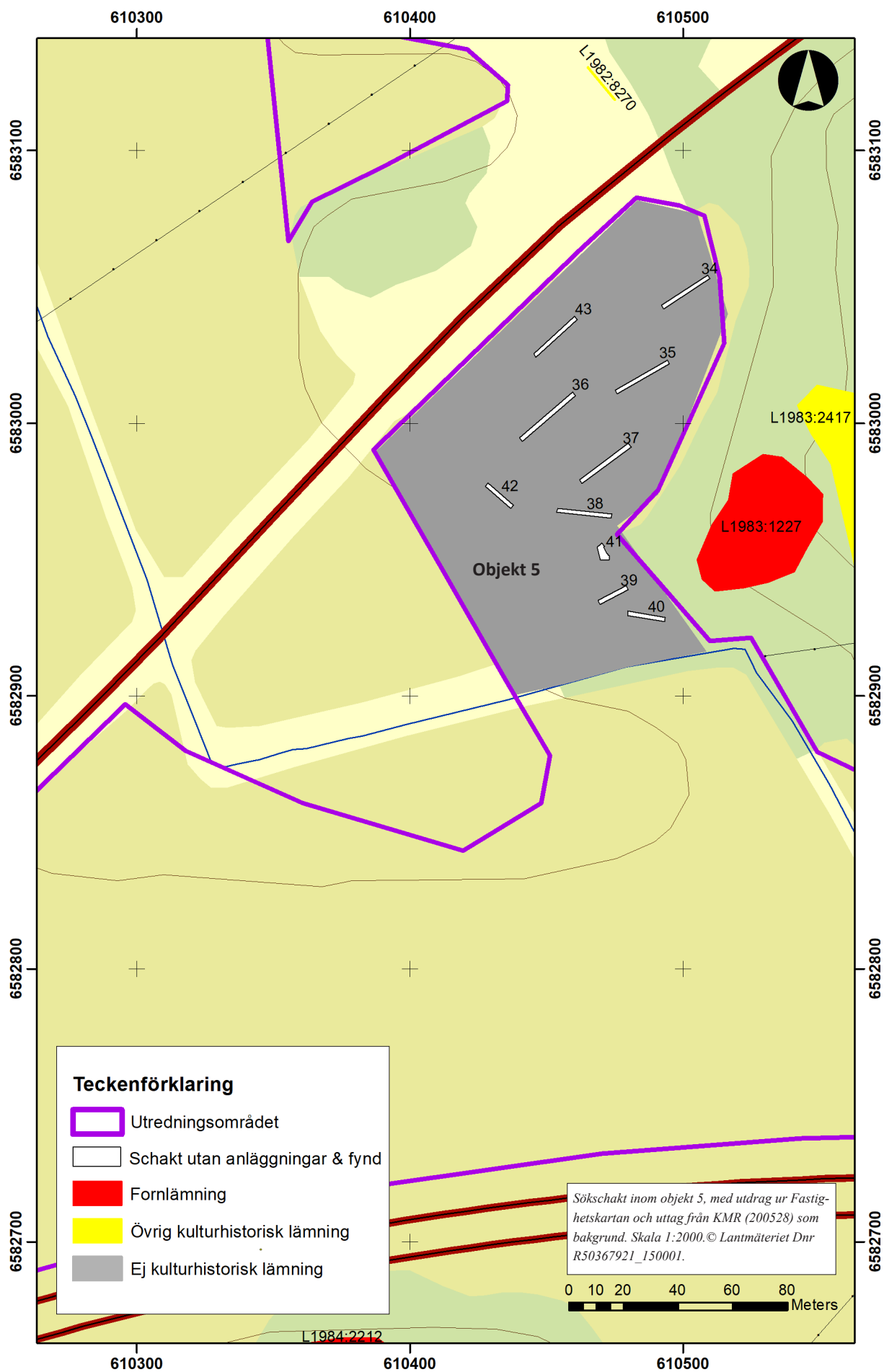
Anlär	Typ	Storlek (m)	Beskrivning	Objekt	N	E	Z
1	Härd	1,69 x 0,92	Ovalformad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582969,92881	609818,611995	6,95
2	Härd	0,88 x 0,71	Rundad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582967,6096	609821,290396	6,87
3	Härd	1,14 x 0,99	Ovalformad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582972,6516	609816,172444	6,88
4	Härd	1,33 x 1,23	Rundad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582975,05267	609813,553195	6,90
5	Härd	1,56 x 1,06	Ovalformad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582977,46581	609810,885478	6,84
6	Härd	1,58 x 1,03	Ovalformad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582979,94631	609808,651848	6,81
7	Härd	1,56 x 1,28	Rundad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582984,7362	609803,10045	6,83
8	Härd	1,63 x 1,23	Ovalformad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582986,77218	609800,231029	6,86
9	Härd	1,12 x 0,98	Rundad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582990,00389	609798,01581	6,85
10	Härd	1,17 x 1,13	Rundad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582991,97547	609795,397421	6,82
11	Härd	1,15 x 1,08	Rundad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582994,94268	609792,638139	6,88
12	Härd	1,05 x 0,95	Rundad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6582997,20398	609790,231735	6,90
13	Härd	1,36 x 0,88	Ovalformad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6583000,12489	609787,759467	6,91
14	Härd	1,44 x 0,98	Ovalformad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6583002,40368	609785,442924	6,93

Anlnr	Typ	Storlek (m)	Beskrivning	Objekt	N	E	Z
15	Härd	1,78 x 0,98	Ovalformad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6583005,3673	609782,316949	6,94
16	Härd	1,54 x 0,89	Ovalformad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6583007,70728	609779,867328	6,98
17	Härd	0,85 x 0,71	Rundad i plan. Skörbränd & skärvig sten i ytan, ca 0,10-0,40 m st, samt inslag av kol & sot. Omgiven av brungrå lera.	2/L2020:3093	6583011,20298	609776,723537	6,94

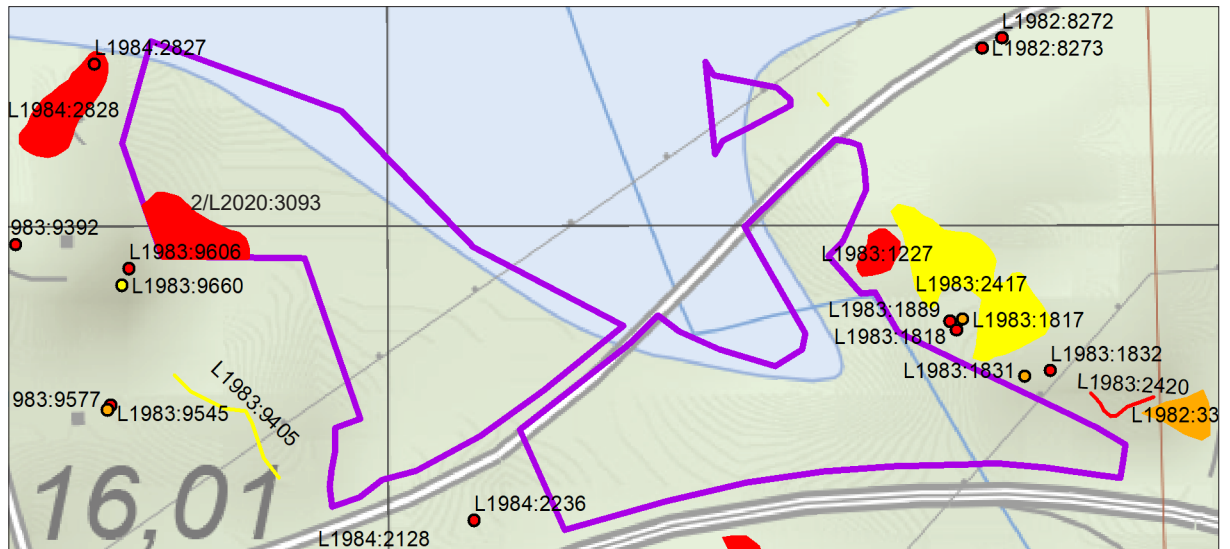

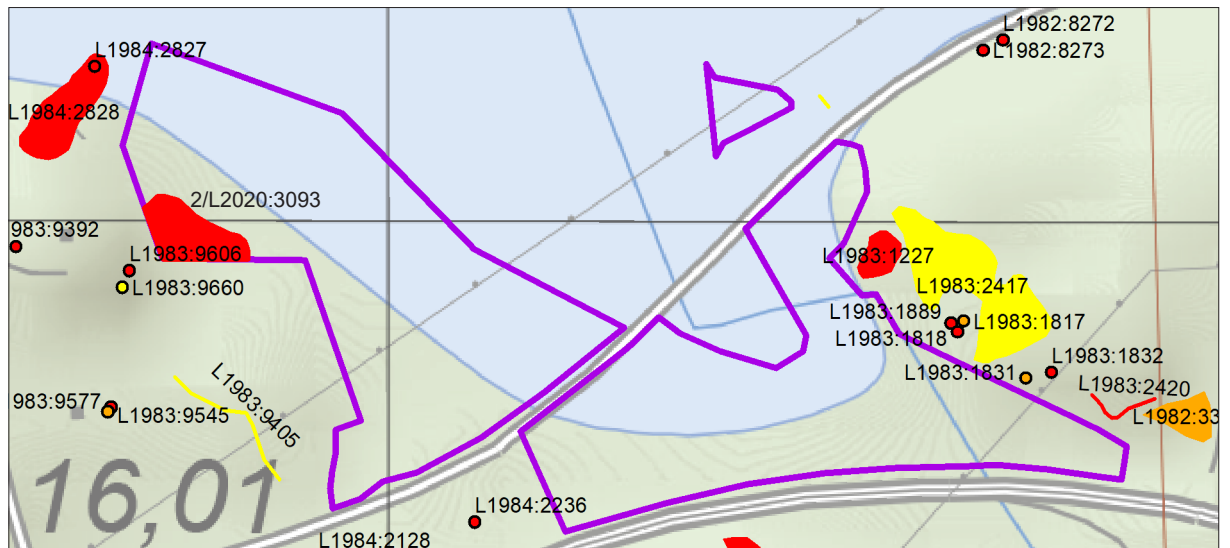
Bilaga 4 Schaktbeskrivningar

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Objekt	Anl/Fynd etc	Beskrivning
1	26 x 1,55	0,3	1		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
2	22 x 1,55	0,3	1		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
3	17 x 1,55	0,45	1		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
4	26 x 1,55	0,4	1		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera, Ett mindre område med grus & sten.
5	15 x 1,55	0,35	1		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
6	12 x 1,55	0,3	1		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
7	12 x 1,55	0,45	2		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
8	23 x 1,55	0,4	2		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
9	16 x 1,55	0,4	2		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
10	15 x 1,55	0,4	2		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
11	20 x 1,55	0,4	2		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
12	15 x 1,55	0,4	2		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
13	79 x 1,55-10	0,35	2/L2020:3093	A1, A2, A3,A4, A5, A6, A7 A8, A9, A10, A11, A12, A13 A14, A15, A16, A17 Fynd av hängbryne Skärvig/skörbränd sten	Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
14	19 x 1,55	0,4	2/L2020:3093	Skärvig/skörbränd sten	Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
15	24 x 1,55	0,25	2/L2020:3093	Skärvig/skörbränd sten	Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
16	18 x 1,55	0,3	2/L2020:3093		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
17	16 x 1,55	0,25	2/L2020:3093	Skärvig/skörbränd sten	Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
18	11 x 1,55	0,1	2/L2020:3093		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
19	15 x 1,55	0,3	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter grå seg lera.
20	17 x 1,55	0,25	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå seg lera.
21	23 x 1,55	0,3	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
22	17 x 1,55	0,3	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
23	18 x 1,55	0,3	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
24	16 x 1,55	0,3	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
25	16 x 1,55	0,35	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
26	38 x 1,55	0,3	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
27	9 x 1,55	0,25	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
28	17 x 1,55	0,3	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
29	21 x 1,55	0,25	3		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
30	18 x 1,55	0,3	2		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
31	16 x 1,55	0,3	2/L2020:3093	Skärvig/skörbränd sten	Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
32	15 x 1,55	0,3	2/L2020:3093	Skärvig/skörbränd sten	Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
33	17 x 1,55	0,3	2		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter brungrå lera.
34	20 x 1,55	0,3	5		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter påfört lerlager, sedan gulgrå lera (undergrund).
35	22 x 1,55	0,3	5		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter påfört lerlager, sedan gulgrå lera (undergrund).
36	26 x 1,55	0,3	5		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter påfört lerlager, sedan brungrå lera (undergrund).
37	22 x 1,55	0,4	5		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter påfört lerlager, sedan brungrå lera (undergrund).
38	20 x 1,55	0,3	5		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter påfört lerlager, sedan brungrå lera (undergrund).
39	12 x 1,55	0,25	5		Avverkad skogsmark. Vegetationsskikt, därefter gulgrå silt.
40	14 x 1,55	0,25	5		Avverkad skogsmark. Vegetationsskikt, därefter gulgrå silt.
41	5 x 3,5	0,2	5		Avverkad skogsmark. Vegetationsskikt, därefter gulgrå silt. Röjningssten i anslutning till stenblock.
42	12 x 1,55	0,4	5		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter gulgrå lera.
43	21 x 1,55	0,25	5		Åkermark. Vegetationsskikt, därefter påfört lerlager, sedan brungrå lera (undergrund).

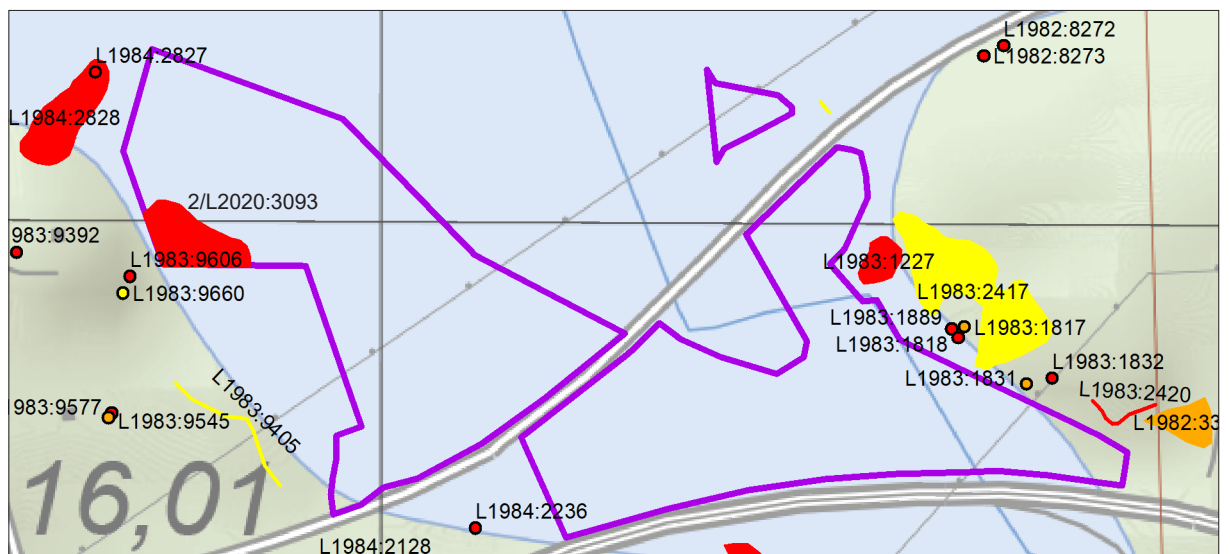
Bilaga 5 Strandnivåkartor

Strandnivåkarta som illustrerar hur landskapet såg ut ca 950 e. Kr (vikingatid). ©Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Strandnivåkarta som illustrerar hur landskapet såg ut ca 450 e. Kr (folkvandringstid). ©Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Strandnivåkarta som illustrerar hur landskapet såg ut ca 50 f. Kr (förromersk järnålder). ©Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Bilaga 6. Fotodokumentation

Översiktsbild 2/L2020:3093. Bilden är tagen från Ö. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

A1 inom 2/L2020:3093 fotograferad från NÖ. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

A2 inom 2/L2020:3093 fotograferad från Ö. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

A3 inom 2/L2020:3093 fotograferad från N. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Härdraden inom 2/L2020:3093 fotograferad från SÖ. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Gökstenen/Sö327. Bilden är tagen från SV Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Ingeborg Svensson schaktar inom objekt 5. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.